

УДК 342:347

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v99.2023.10>*С. О. Корінний, М. Ю. Задніпряна-Корінна, В. Я. Слободян*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИМИРЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ

Постановка проблеми. Нинішній спосіб вирішення спорів за допомогою системи судів досить часто призводить до загострення юридичних конфліктів та припинення загальних відносин сторін. Водночас значимість вирішення спорів за допомогою процедури примирення в захисті прав, свобод і законних інтересів громадян та організацій є очевидною. Ця процедура дає змогу забезпечити якісне, своєчасне вирішення спорів із найменшими витратами та збереженням конфіденційності. В законодавстві нашої держави примирні процедури, які здійснюються сторонами самостійно або за участю медіатора, не досить активно використовуються. Але, аналізуючи статистичні данні судової практики, необхідно кардинально змінити чинне законодавства з метою впровадження більш ефективних і прозорих процедур розгляду правових спорів, заснованих на медіації. Більше того, поряд із питаннями організації роботи судів, відбору й підготовки суддів альтернативні методи розв'язання спорів, серед яких особлива увага приділена саме медіації, становлять один із п'яти тематичних напрямів спільної програми Європейської Комісії та Ради Європи з покращення діяльності судової гілки влади в Україні. Запровадження процедури вирішення адміністративних спорів в Україні за допомогою медіації здатне скоротити загальне навантаження на суддів майже на сорок процентів. Примирення в праві є процедурою, яка передбачає врегулювання конфлікту або спору між сторонами шляхом досягнення взаємоприйнятного рішення або угоди. Це може бути використано в різних галузях права, таких як цивільне, господарське, сімейне право, адміністративне право і т. д. Примирення має на меті уникнення тяжких і тривалих судових процесів, зменшення витрат на адвокатів та судових витрат, а також сприяє збереженню стосунків між сторонами. В процесі примирення сторони спробують дійти до взаємоприйнятного компромісу або розв'язати свої розбіжності з допомогою посередника або медіатора, який допомагає сприяти конструктивній комунікації та знаходженню рішення, яке враховує інтереси обох сторін.

Оцінка стану літератури. Дослідженню інституту примирення займалися такі вчені, як Ю. В. Білоусова, В. І. Бобрика, Н. Л. Бондаренко-Зелінської, О. Г. Бортник, Н. В., О. В. Горецького, А. Г. Гулика, К. В. Гусарова, А. Ковальчук, К. Коваль, Ю. Меркулова О. І. Озерський, О. Федіна, О. Черновкий та інші. Також, слід відмітити, що серед європейських учених можна виділити Р. Дарендорфа, М. Райта, Р. Фишера, М. Фоллета та інші.

Мета. Досліджуючи сучасну юридичну літературу можна стверджувати, що удосконалення процедури примирення у законодавстві може сприяти підвищенню ефективності юстиції, зменшенню навантаження на суди і забезпеченню більш швидкого та гнучкого вирішення спорів. Аналіз питання процедури примирення

в законодавстві має на меті уникнення тяжких і тривалих судових процесів, зменшення витрат на адвокатів та судових витрат, а також сприяє збереженню стосунків між сторонами.

Завдання поданого матеріалу по обраній проблемі. Аналізуючи міжнародну літературу, багато авторів примирення розглядає як добровільним або змушеним, залежно від ситуації. Добровільне примирення означає, що сторони добровільно згодилися на примирення і активно беруть участь у процесі, тоді як змушене примирення може відбуватися на основі закону або звернення до судових процедур, які зобов'язують сторони спробувати врегулювати свої спори шляхом примирення перед тим, як справа дійде до суду. Хоча примирення може бути корисним і ефективним способом вирішення спорів, в деяких випадках воно може бути недоцільним або неможливим, особливо якщо існують серйозні конфлікти між сторонами або коли одна зі сторін не виявляє бажання діалогу і компромісу. У таких випадках можуть бути застосовані інші правові механізми, такі як судовий процес. Слід детально проаналізувати витоки поняття примирення в праві, щоб зрозуміти етапи формування цього поняття. Феномен примирення в українському законодавстві означає вирішення конфліктів або спорів між сторонами шляхом досягнення мирних домовленостей і врегулювання протиріччя. Деякі вітчизняні вчені наполягають виокремлювати поняття примирення, як такий внутрішньосудовий механізм та медіацію, як форму альтернативного врегулювання спорів. В даному дослідженні ми проаналізуємо процедуру примирення як вагомий процесуальний інструмент в судочинстві України та більш детально розглянемо поняття «медіація» і «примирення». Примирення використовується як запобіжна процедура саме на стадії зародження спору для того, щоб не допустити конфліктних ситуацій. Медіація, на думку деяких авторів, ближча до арбітражного процесу, де спір потребує допомоги медіатора. Законодавство передбачає можливість застосування примирення між сторонами під час судового розгляду цивільних, адміністративних, кримінальних справ та інших спорах. Наприклад, у цивільному процесуальному кодексі передбачено можливість примирення сторін на різних стадіях судового розгляду справи. Сторони можуть погодитися на примирення до подання позовної заяви або під час розгляду справи в суді перед прийняттям рішення. В кримінальному процесуальному кодексі також передбачено можливість примирення між потерпілим і обвинуваченим на певних етапах кримінального провадження. Примирення може мати місце, наприклад, у випадках незначних злочинів, коли обвинувачений зізнає свою провину та врегулювання конфлікту з потерпілим.

Примирення може бути корисним механізмом для розв'язання спорів, оскільки дозволяє сторонам досягти домовленості без необхідності продовжувати довгий та дорогий судовий процес. Однак не всі справи підлягають примиренню, і у деяких випадках сторонам можуть знадобитися додаткові гарантії захисту їх прав. Реалізація примирення в судових справах в Україні може залежати від багатьох чинників, таких як характер справи, воля сторін, наявність адвокатів, які можуть надавати правову допомогу під час примирення, та інші процесуальні моменти. У багатьох наукових підручниках відзначено, що примирення, як соціальне явище, відоме ще з часів стародавніх цивілізацій (Фінікія, Вавилон, Стародавня Греція),

виникнення було обумовлено появою комерційних суперечок та конфліктів. У Стародавній Греції існувала практика використання посередників – *proxenetas*. Римське право, починаючи з кодексу Юстиніана (530–533 рр. н. е.), визнавало посередництво. Римляни використовували різні терміни для позначення поняття «посередник»: *internunciarius*, *medium*, *intercessor*, *philantropus*, *interpolator*, *conciliator*, *interlocutor*, *interpres*, а також *mediator*. Термін «медіація» походить з лат. *mediatio* – посередництво; аналогічне значення мають англ. *mediation* та фр. *mediation*. Кожний у межах свого розуміння може дати свою дефініцію цьому поняттю. У соціальній психології вчені розглядають медіацію як специфічну форму регулювання дискусійних питань, конфліктів, узгодження інтересів [4]. Упродовж багатьох століть ідея судового примирення перебувала в тіні правосуддя – державної діяльності по владному вирішенню суперечок, захисту громадського правопорядку і суб'єктивних прав. Саме охоронна функція держави завжди займала і продовжує займати провідну роль у судах.

Досліджуючи практику судів щодо примирення, приходимо до висновку, що в ході процедури примирення сторони, побоюючись того, що зроблені ними заяви можуть стати основою майбутнього судового рішення, досить обережні в своїх поясненнях у справі. Слід підкреслити, що саме побоювання обох сторін спору програти справу, якщо спір буде передано на розгляд суду, і є основною причиною, яка спонукає їх укласти мирову угоду. Якщо ж право однієї зі сторін є безперечним – мирова угода для неї є «*sine causa*». Багато вчених наголошують, що обопільність поступка – необхідна умова для врегулювання претензії – і є наслідком того, що побоювання програти справу існує для обох сторін. У результаті чого сутність угоди зводиться до того, що кожна сторона в мировій угоді відмовляється від частини своїх вимог і визнає частину вимог свого супротивника. Цим шляхом кожна сторона отримує менше того, на що вона могла б розраховувати при вирішенні справи в її користь, але зате отримує це менше беззаперечно.

Щодо розвитку недержавних форм вирішення спорів в Київській Русі, цікавою є думка про те, що до приходу варягів приватний розгляд був єдиною формою вирішення конфліктів. Науковець М. Клеандров, досліджуючи питання виникнення судоустрою у Київській Русі, стверджує, що слово суд у давньоруській історії вперше зустрічається в Статуті князя Володимира Святославовича, який відноситься до перших років XI століття. Традиційно суд в Русі здійснювався безпосередньо князем, проте вже в судебниках Ярослава Мудрого вказується на появу перших професійних суддів – княжих довірених осіб, яким доручалося «вершити суд» [1, с. 16]. Проаналізувавши Новгородські і Псковські судні грамоти, приходимо до висновку, що саме з появою суду ідея примирення між тим, хто вчинив несправедливість (кривдником) і потерпілим від створеної несправедливості збереглася і міцно закріпилася в діючих нормах права і судовій практиці. Умовами примирення могли бути грошовий викуп (поєднувався зі скоренням), а також призначення кримінального покарання (переважно тюремного ув'язнення) на терміни, встановлені в мировому акті. Такі мирові акти вносяться в книги суду і отримують силу судового вироку. Однак, уже в цей час примирення було можливе далеко не з усіх видів справ і згодом було сильно обмежено. Іншою формою прак-

тичної реалізації примирення був так званий мировий ряд – полюбовна угода, що здійснюється за участю «рядців і послухів», де єдиною вимогою до посередника було віднесення його до «добрих людей». Саме під час вказаної процедури сторони уклали між собою угоду про врегулювання спору та підписували її в присутності особливих посередників [1, с. 18].

Слід звернути увагу, що у Давній Русі за допомогою посередників здійснювалися спроби завершити миром князівські сварки, міжусобиці. Досить активно примирення застосовувалось при вирішенні міжнародних суперечок. Називалося це по-різному: «посередництво», «клопотання», «пропозиція добрих послуг». Зараз такий спосіб розгляду спорів у світі досить поширений. Перші спроби використання процедури примирення, як правило, стосувалися вирішення спорів у сфері сімейних відносин. Згодом отримала визнання при вирішенні широкого спектру конфліктів і суперечок, починаючи з конфліктів у місцевих громадах і закінчуючи складними багатосторонніми конфліктами в комерційній та публічній сфері. Тобто паралельно із судовим примиренням розвивається альтернативний спосіб вирішення спорів, медіація. Як відзначає сучасні автори, процедура цивільного процесу ХІХ ст. показує, наскільки «юридизована» була дана процедура за своєю суттю і наскільки вона істотно відрізняється від того, що в наш час називається судовою медіацією або медіацією взагалі. Побоювання програти суперечку через слабкість своєї правової позиції може і сьогодні мати значення у вигляді спонукальної мотивації до початку примирної процедури та пошуків вирішення спору. Однак в основу угоди судової медіації має бути покладено очікування вигоди від її укладання і вирішення спірної ситуації на прийнятних для кожної зі сторін умовах. Слід підкреслити, що в дореволюційний період основне завдання суду полягало в охороні суб'єктивних прав, вирішенні спорів, вираженні загальної правосвідомості народу і, можливо, примиренні сторін. При цьому сама ідея примирення не користувалася популярністю, а звернення до примирення розглядалося як невпевненість сторони спору у своїй правовій позиції та прояв слабкості. Не зважаючи на зміну ідеологічних засад правосуддя після Жовтневої революції 1917 р., традиція охоронного дореволюційного процесу продовжилася і в радянський період, де цей процес навіть більше, ніж раніше був спрямований на забезпечення всебічного та повного розгляду цивільної справи, з'ясування матеріальної істини і забезпечення дійсного захисту порушеного суб'єктивного права, гарантованого Радянською державою. Тобто застосування методу судової медіації на той час так і не знайшло належної підтримки.

При дослідженні моделі судочинства радянської доби з точки зору її впливу на суспільство слід зауважити, що прийнята в радянській моделі активна охоронна роль суду офіційно не дозволяла йому втручатися в питання укладення сторонами мирової угоди і займатися їх схиланням до примирення. У радянському цивільному процесі інститут мирової угоди зберігся приблизно в такому ж вигляді, в якому він дійшов до сучасного процесуального законодавства. Мирова угода вбачалася у вигляді договору сторін про припинення судового спору на взаємоприйнятних умовах, в якому вільне волевиявлення сторін, як правило, ґрунтувалося на взаємних поступках. Позивач поступається частиною своїх вимог і прав

відповідачеві, а останній визнає частково права позивача. Для судової системи корисність і потрібність медіації сьогодні, можливо, ще не цілком очевидна, оскільки до останнього часу існувала самодостатність судової системи і, як наслідок, її консервативність і вирогідності щодо будь-яких змін. Однак медіація потрібна судовій системі не тільки для її розвантаження (перший декларований, що лежить на поверхні і найчастіше використовуваний аргумент, коли говорять про користь медіації для судів), але й для вдосконалення правосуддя, вдосконалення доступу до справедливості, підвищення і збереження довіри громадян до правової системи держави в цілому.

З отриманням незалежності в Україні почався новий етап розвитку судової системи в тому числі і збільшення ролі суду у вирішенні спору шляхом примирення (медіації). У 2005 році в Україні була проведена чергова судова реформа, в результаті якої було створено адміністративні суди, до повноважень яких було віднесено розгляд адміністративних справ щодо оскарження будь-яких рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли до таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлений інший порядок судового провадження [2]. Зокрема, тільки в редакції від 15 грудня 2017 року Кодексу адміністративного судочинства України у суду виникає реальна можливість приймати активну участь у процедурі примирення. До цього часу у суду не було доступу до процедури обговорення примирення, фактично йому тільки надавався готовий документ про досягнення примирення сторін, після чого і виникав обов'язок закрити провадження у справі. Тобто до прийняття вищевказаних змін вирішення спору шляхом примирення залишалось виключно прерогативою сторін у справі. Наразі у суду з'явилась можливість не тільки спостерігати за діями сторін щодо пошуку шляхів примирення, але і допомогти їм розібратись у суті суперечки та запропонувати можливі варіанти її вирішення. Це безпосередньо впливає з Глави 4 Кодексу адміністративного судочинства України [3, с. 83].

Ідея щодо необхідності існування можливості примирення в суді за безпосередньої участі суду в цьому процесі розгляду справи теж знайшла свою підтримку в практиці і законодавстві зарубіжних країн. У сучасному цивільному процесі Німеччини діють норми, подібні до положень українського законодавства щодо права та обов'язку суддів вчиняти дії до примирення сторін. Наприклад, § 278 ЦПК Німеччини наказує судді «в кожній ситуації докладати максимальних зусиль для примирення сторін». Крім того в останніх новелах, введених в дію після вступу в силу закону Німеччини «Про медіацію» 27 липня 2012 р, у § 278а зазначено, що судді від імені сторін дозволено провести медіацію чи іншу процедуру врегулювання спору [8]. Тобто суду надається можливість не тільки приймати безпосередню активну участь у врегулюванні спору, але і право залучити медіатора (посередника) для таких цілей. Також у суду є право запропонувати сторонам звернутись до посередників для альтернативного, позасудового врегулювання такого спору та, у разі їх згоди, закрити провадження у справі.

У Франції ст. 21 чинного ЦПК передбачає аналогічний обов'язок судді робити спроби щодо примирення сторін [5]. Цікавим є твердження відомого французького теоретика, який, досліджуючи питання пов'язані з діяльністю суду, робить висно-

вок, що влада держави вершити правосуддя передбачає обов'язок судити», маючи на увазі в тому числі вирішувати справи шляхом медіації. Якщо суддя відмовляється судити через причину, що закон не передбачає розгляду цього питання, яке не найкращим чином трактується, то такий суддя буде переслідуючим у відмові у доступі до правосуддя [8]. Однак, історичний досвід Франції у втіленні ідеї судового примирення викликає особливий інтерес, оскільки за часів Великої французької революції була зроблена спроба змінити природу і зміст судового процесу й побудувати його на основі ідей примирення. Саме примирення, а не вирішення спорів на основі норм права, мало становити основу правосуддя молодій Французької Республіки та проголошеного нею порядку на основі загальних прав свободи, рівності і братерства. Однією з революційних інновацій стала обов'язкова попередня процедура примирення. Особлива ставка в новій системі була зроблена на мирових суддів. Були реформовані і основи юридичної професії, вже в 1790 р. скасована професія адвокатів, а пізніше і повірених у судових справах та введена нова категорія радника (*avoués*) [7, с. 28].

Ще однією країною, в якій знайшла підтримку та подальшого розвитку ідея примирення, є США. Саме в цій країні з'явилася концепція кооперативних переговорів (так звана Гарвардська концепція переговорів), яка лягла в основу процедур медіації, а також більшість сучасних процедур примирення. Судова медіація в США об'єднується в рамках концепції «судом з безліччю дверей». Для практичного втілення цієї концепції в США діють спеціальні суди малої вимоги, які також називаються судами з процедурами примирення, предметна юрисдикція яких визначається відповідно до суми позову. Обмеження встановлюється від 1000 до 5000 доларів США залежно від законодавства штату. У багатьох судах Сполучених Штатів проводяться досудові слухання, однією з цілей яких є допомога суду у створенні умов для укладання сторонами мирної угоди, включаючи можливість альтернативного вирішення спорів з використанням медіації, незалежної оцінки заподіяної шкоди, арбітражу. Аналізуючи процедуру примирення в судах США, зазначимо, що у багатьох штатах у судах працюють судові медіатори. Процедура сильно відрізняється від діючої в Франції або Німеччині, що можна пояснити базуванням права та процесу на більш ліберальних ідеях та правових традиціях, що належить до англосаксонської правової сім'ї. Проте слід зазначити суттєві недоліки, які містить процедура примирення в судах США, адже навіть у США при розгляді судових справ судді, як правило, обмежуються лише нагадуванням сторін про наявність у них можливостей врегулювати конфлікт мирним шляхом самостійно або за участю посередника та доведення до них інформації про наслідки укладання мирного договору [6, с. 425–426].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, примирення може полягати у спрощенні процедур розгляду справ та врегулюванні суперечок. Це допомагає знизити навантаження на судову систему і підвищує доступність правосуддя для громадян та бізнесу. Примирення може включати популяризацію альтернативних методів врегулювання спорів, таких як медіація. Цей метод дозволить сторонам вирішити конфлікт поза судовим порядком, що сприяє швидшому та менш коштовному вирішенню суперечок. Примирення є важливим інструментом

для забезпечення стабільності, прогресу та справедливості в суспільстві. Цей процес сприяє підвищенню довіри між суб'єктами господарювання та споживачами, забезпечує захист їх прав та сприяє розвитку ефективного бізнес-середовища.

Література

1. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
2. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2005. № 35–37. С. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (12.12.2018).
3. Кодекс адміністративного судочинства України чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 28 листопада 2017р. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 192 с.
4. Матеріали курсу підготовки медіаторів із кола посадовців, які займають керівні посади в органах виконавчої, законодавчої та судової влади. Спільна програма Європейської Комісії та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України». Київ: Український центр порозуміння, 2010. – 40 с.
5. Code de procédure civile. URL: http://codes.droit.org/CodV3/procedure_civile.pdf (Last accessed: 12.06.2023).
6. Gottwald W. *Gerichtsnahе Mediation. Haft R. von Schlieffen K. Handbuch Mediation*. Munchen, 2003. P. 425–426.
7. Wijffels A. *French Civil Procedure (1806–1975). Van Rhee C. H. European Traditions in Civil Procedure*. Antwerp, 2005. P. 25–47.
8. Xavier A. *Mediation is here to stay! Indian Yearbook of International Law and Policy*. 2009. P. 366–367. URL: http://www.arbitrationindia.com/pdf/mediation_tostay.pdf

Анотація

Корінний С. О., Задніпряна-Корінна М. Ю., Слободян В. Я. Запровадження процедури примирення в законодавстві. – Стаття.

На сьогоднішній день необхідність в деталізації механізму формування процедури примирення в історичний та сучасний період викликає досить активну дискусію серед правників. Примирення має на меті уникнення тяжких і тривалих судових процесів, зменшення витрат на адвокатів та судових витрат, а також сприяє збереженню стосунків між сторонами. В процесі примирення сторони спробують дійти до взаємоприйняттого компромісу або розв'язати свої розбіжності з допомогою посередника або медіатора, який допомагає сприяти конструктивній комунікації та знаходженню рішення, яке враховує інтереси обох сторін. Впровадження процедури примирення у законодавстві може сприяти підвищенню ефективності юстиції, зменшенню навантаження на суди і забезпеченню більш швидкого та гнучкого вирішення спорів. Проте, ефективність примирення залежить від доброзичливості та співпраці сторін, а також від якості роботи посередника. Аналізуючи статистичні данні судової практики, зауважимо про необхідність кардинально змінити чинне законодавства з метою впровадження більш ефективних і прозорих процедур розгляду спорів, заснованих на примиренні. У різних країнах і юрисдикціях процедура примирення може мати різні форми і правила, але загальна ідея полягає в тому, що незалежна третя сторона, відома як «посередник» допомагає сторонам знайти взаємно прийнятне рішення. Процес примирення може застосовуватися у різних контекстах, таких як цивільні справи, сімейні розбіжності, адміністративні тощо. Перевагами примирення є те, що воно дає сторонам більший контроль над процесом і можливістю знайти компромісне рішення, що задовольняє їхні інтереси. Однак не завжди всі ситуації можуть бути вирішені шляхом примирення, і у деяких випадках судовий процес може бути необхідним для забезпечення справедливості. Нинішній спосіб вирішення спорів за допомогою системи судів досить часто призводить до загострення юридичних конфліктів та припинення загальних відносин сторін. Водночас значимість вирішення спорів за допомогою процедури примирення в захисті прав, свобод і законних інтересів громадян та організацій є очевидною. Ця процедура дає змогу забезпечити якісне, своєчасне вирішення спорів із найменшими витратами та збереженням конфіденційності.

Ключові слова: вирішення спорів, процедура примирення, медіація, законодавство.

Summary

Korinniy S. O., Zadnipriana-Korinna M. Yu., Slobodian V. Ya. Introduction of the reconciliation procedure in legislation. – Article.

Today, the need to detail the mechanism of formation of the reconciliation procedure in the historical and modern period causes quite active discussion among lawyers. Conciliation aims to avoid difficult and lengthy litigation, reduce attorneys' and court costs, and help preserve the relationship between the parties. In the conciliation process, the parties will try to reach a mutually acceptable compromise or resolve their differences with the help of a mediator or mediator, who helps to facilitate constructive communication and find a solution that takes into account the interests of both parties. The implementation of the conciliation procedure in the legislation can contribute to increasing the efficiency of justice, reducing the burden on the courts and ensuring a faster and more flexible resolution of disputes. However, the effectiveness of reconciliation depends on the goodwill and cooperation of the parties, as well as on the quality of the work of the mediator. Analyzing the statistical data of judicial practice, it is necessary to radically change the current legislation in order to introduce more effective and transparent procedures for consideration of disputes based on reconciliation. Moreover, along with the issues of court organization, selection and training of judges, alternative methods of dispute resolution, among which special attention is paid to mediation, constitute one of the five thematic directions of the joint program of the European Commission and the Council of Europe on improving the activities of the judicial branch of government in Ukraine. In different countries and jurisdictions, the conciliation process can take different forms and rules, but the general idea is that an independent third party known as a «mediator» helps the parties to reach a mutually acceptable solution. The conciliation process can be used in a variety of contexts, such as civil cases, family disputes, labor disputes, etc. The advantages of conciliation are that it gives the parties more control over the process and the opportunity to find a compromise solution that satisfies their interests. However, not all situations can be resolved through conciliation, and in some cases litigation may be necessary to ensure justice. The current way of resolving disputes with the help of the court system quite often leads to the exacerbation of legal conflicts and the termination of the general relations of the parties. At the same time, the importance of resolving disputes using the conciliation procedure in protecting the rights, freedoms and legitimate interests of citizens and organizations is obvious. This procedure makes it possible to ensure high-quality, timely resolution of disputes with the lowest costs and preservation of confidentiality.

Key words: dispute resolution, conciliation procedure, mediation, legislation.